

HS Säätiö
Kansainvälinen lehdistöinstituutti (IPI)
Journalism Fellow
Syksy 2022
Wilma Aholuoto
Loppuraportti

Saavuin Itävaltaan heinäkuun alussa 2022 ja aloitin työt Kansainvälisessä lehdistöinstituutissa (IPI) muutamaa päivää myöhemmin. Lasku Wieniin oli pehmeä: olin etukäteen löytänyt itselleni kalustetun huoneen alivuokrattavaksi 8. kaupunginosasta ja sain vielä työmatkoja varten pyörän lainaan entiseltä fellow’lta.

Heinäkuu Wienissä meni lähinnä totutella uuteen ympäristöön ja työhön. Vaikka olen tehnyt Suomessa töitä toimittajana, kansalaisjärjestötyö oli minulle täysin uutta. Työn peruskauraa oli lehdistönvapauserikkomusten monitorointi ja niiden kirjaaminen ja kategorisoiminen IPI:n tilastoihin. Rikkomuksia poimittiin sosiaalisesta mediasta, uutisista, jäsenistöltä sekä paikallisilta journalistijärjestöiltä. Kategorisoinnissa kirjasimme ylös muun muassa kuvauksen tapahtumasta, rikkomuksen tyyppin, lähteen sekä mahdollisesti lainsäädännön, joka voi olla ongelmallinen sananvapaudelle. Havaittujen rikkomusten pohjalta teimme tarvittaessa kannanottoja, joilla IPI pyrki muun muassa lisäämään tietoisuutta tapauksesta sekä vetoamaan kyseisen maan päättäjiin, jotta tilanne ratkeaisi.

IPI:llä seurasin lähes päivittäin kansainvälisemmin lehdistönvapauserikkomuksia ja lisäksi keskityin erityisesti Saharan eteläpuoliseen Afrikkaan osana IPI:n Afrikka-tiimiä. Päädyin tiimiin osaksi sen takia, että IPI oli lähdössä elokuussa Mosambikiin, jonne minä fellow’na pääsin mukaan. Hyppäsin siis heti aloitettuani osaksi matkan valmistelutyötä. Minulla ei ollut suuria etukäteisajatuksia siitä, millaista tuollaiseen matkaan valmistautuminen olisi, mutta täytyy sanoa, että työmäärä yllätti minut. IPI oli siis lähdössä Mosambikiin ja Botswanaan tekemään selvitystä siitä, millainen lehdistönvapaustilanne maissa on. Fellow’na osallistuin Mosambikin osaan, mutta autoin myös taustamateriaalien tuottamisessa Botswanan osuutta varten.

Aloitin tekemällä laajemman taulukon siitä, mihin ihmisoikeussopimukseen mikäkin Afrikan maa on sitoutunut. Seuraavaksi sain perehtyä tarkemmin Botswanan ja Mosambikin medialainsäädäntöön ja kirjoittaa niistä taustamateriaaleja. Ennen lähtöä puhuimme myös muiden Mosambikissa käyneiden lehdistövapauserikkomusten ja maasta raportoineiden toimittajien kanssa. Tavoite oli saada

mahdollisimman yksityiskohtainen käsitys maan lehdistönvapaustilanteesta jo ennen matkaa, jotta reissussa voisimme nostaa mahdollisia epäkohtia esiin tavatessamme paikallisia viranomaisia ja poliitikkoja.

Suuntasimme kohti Mosambikin pääkaupunki Maputoa elokuun puolivälissä. Neljä työpäivää oli pakattu täyteen ohjelmaa: tapasimme maan sananvapauteen vaikuttavia ihmisiä aina paikallisista viranomaisista ja poliitikoista kansainvälisiin diplomaatteihin ja paikalliseen mediaan asti. Minun tehtäväni oli kirjoittaa tapaamisista muistiinpanoja tulevaa loppuraporttiamme varten. Matka oli todella antoisa, sillä kuulumme tapaamiltamme ihmisiltä erilaisia näkökulmia Mosambikin lehdistönvapaustilanteeseen ja siihen, mitä sille pitäisi tehdä. Lyhykäisyydessään yksi havaintomme oli, että maan medialainsäädäntö oli paperilla hyvä, mutta käytännössä sen toteutus usein uupui. Medialla oli myös vaikeuksia kirjoittaa esimerkiksi korruptiosta tai konfliktista Cabo Delgadossa Mosambikin pohjoisosassa.

Palattuani Wieniin Mosambikista ehdin tuskin hengähtää, kun edessä oli jo toinen työmatkani, tällä kertaa kohti New Yorkia ja IPI:n maailmankongressia. Lensin New Yorkiin Helsingistä, jossa olin ehtinyt olla viikon lomailemassa. IPI:n maailmankongressi järjestettiin Columbian yliopistolla, jossa IPI alunperin perustettiin vuonna 1950. Kyseinen kongressi oli tarkoitus järjestää 70-vuotiaan IPI:n juhlimiseksi jo vuonna 2020, mutta koronapandemia siirsi kongressia muutamalla vuodella. Siirto oli minulle onnenpotku, sillä kyseessä oli ensimmäinen kertani New Yorkissa.

Kongressi oli jälleen yksi kerran elämässä -kokemus: tapahtuma alkoi Nobel-voittaja Dmitry Muratovin puheella ja viikonlopun aikana sain kuulla luentoja maailman huipputoimittajilta. Päivät olivat pitkiä, mutta se ei haitannut ollenkaan. Kongressissa työtehtäväni oli seurata sovitut luennot, päivittää suorana IPI:n Twitteriä ja kirjoittaa luennoista tiivistelmät IPI:n verkkosivuille. Kongressi loppui vastaanottoon The New York Timesin toimituksessa, ja lopulta onnistuin sopimaan itselleni vielä kierroksen itse uutistoimitukseen. En koskaan ollut edes uskaltanut unelmoida, että olisin päässyt The New York Timesin toimitukseen. Tämän lisäksi oli maininnut kiinnostukseni livejournalismia kohtaan, ja minulle oli järjestetty mahdollisuus osallistua lehden live-tiimin aamukokoukseen. Huijarisyndrooma siinä vähän uhkasi ottaa vallan, mutta tuo on kyllä edelleen yksi elämäni parhaista kokemuksista.

New Yorkista palattuani oli aika pureutua tarkemmin Mosambikista kerättyyn materiaaliin ja kirjoittaa raportista luonnos. Samalla jatkoin lehdistönvapausrikkomusten monitorointia ja

kannanottojen kirjoittamista. Lokakuussa IPI:llä alettiin kuitenkin valmistautua lehdistönvapausjärjestöille kenties vuoden tärkeintä päivää varten. 2. marraskuuta vietetään nimittäin kansainvälistä päivää, jonka on tarkoitus muistuttaa siitä, että journalisteihin kohdistuvissa rikoksissa tekijää saadaan edelleen harvoin vastuuseen. Tuota päivää varten IPI päätti toteuttaa kampanjan, jolla muistutetaan surmattujen tai kadonneiden toimittajien kohtalosta. Kampanja oli ikään kuin vastaisku Unescon Wienissä järjestämälle konferenssille, joka käsitteli YK:n toimintasuunnitelmaa toimittajien turvallisuudelle ja sen 10. vuosipäivää. Kampanjalla halusimme muistuttaa Unescoon osallistuvia diplomaatteja ja viranomaisia siitä, että toimittajien turvallisuuden eteen on edelleen töitä tehtävänä.

Kampanjaa varten suunnittelimme julisteet 11 surmatusta tai kadonneesta toimittajasta, joiden kohdalla tekijää ei ole vielä saatettu vastuuseen teostaan. Idea oli yksinkertainen, mutta toteutus vaati yllättävän paljon töitä: piti valita toimittajat, saada käyttöoikeudet heidän kuviltaan ja kirjoittaa tiivistelmät heidän kohtaloistaan julisteisiin. Samalla suunnittelimme kampanjan visuaalista ilmettä ja minun tehtäväkseni osui vielä luoda kampanjasta sosiaaliseen mediaan sopiva versio sen lisäksi, että kirjoitin toimittajista tiivistelmät julisteisiin. Kaikista työtehtävistäni IPI:llä tämä kampanja jäi vahvimpana mieleeni, sillä toimittajien kohtalot koskettivat minua syvästi ja saivat minut reflektoimaan sitä, millaista olisi tehdä työtään, kun seuraus siitä voisi hyvin todennäköisesti olla kuolema. Samalla kampanjan tekeminen vain lisäsi kunnioitustani kaikkia niitä journalisteja kohtaan, jotka sitkeästi jatkavat työnsä tekemistä äärimmäisestä ulkoisesta paineesta huolimatta.

Vuoden loppua kohti työtehtäviini kuului monitoroinnin ja kannanottojen kirjoittamisen lisäksi lyhyiden "alerttien" kirjoittamisessa auttaminen eurooppalaiseen mediaan kohdistuvista rikkomuksista. Päädyin perehtymään Eurooppaan osaksi sen takia, että suomalaisena IPI-työntekijänä työtehtäviini kuului myös seurata syksyllä käynnissä ollutta Helsingin Sanomien Viestikoekeskus-oikeudenkäyntiä ja laatia siitä taustamateriaalia, jotta IPI ymmärtäisi tilanteen mahdollisimman kattavasti. Oikeudenkäynnin seuraaminen sai minut pohtimaan suomalaista sananvapautta monista näkökulmista.

Joulukuun alussa oli luvassa IPI-aikani viimeinen työmatka, tällä kertaa kohti Prahaa. Prahassa IPI oli osa eurooppalaisen journalismin tilaa koskevaa seminaaria, joka keskittyi erityisesti Itä-Euroopan median kohtaamiin haasteisiin ja eurooppalaiseen medianvapaussäädökseen. Yhtenä puhujana oli EU:n arvoista ja avoimuudesta vastaava komissaari Věra Jourová. Seminaari oli

mielenkiintoinen, sillä IPI:ssä työskennellessäni olin keskittynyt lähinnä journalismin tilaan Euroopan ulkopuolella. Työtehtäväni seminaarissa oli kirjoittaa muistiinpanoja, tehdä twiittejä sekä kirjoittaa seminaarin lopuksi yhteenveto IPI:n seminaariosuudesta.

Aikani IPI:llä kietoutui vahvasti kolmeen työmatkaan, joihin pääsin osallistumaan. Maputo, New York ja Praha olivat kaikki omilla tavoillaan upeita kokemuksia, jotka laajensivat ymmärrystäni kansainvälisestä lehdistönvapaudesta. Näiden lisäksi päivittäinen työ lehdistönvapausrikkomusten monitoroinnin parissa lisäsi ymmärrystäni siitä, millaisia haasteita media kohtaa ympäri maailmaa ja miten haasteet vaihtelevat maittain ja maanosittain. Palasin Wienistä takaisin Suomeen monta kokemusta rikkaampana, ja uskon, että työ sananvapauden parissa auttaa minua palatessani töihin toimittajaksi.